

ANKASAM

bülten

2 Temmuz 2023
SAYI: 2023/26

Pakistan'da Artan Terör Saldırılarının İki Hedefi: CPEC ve Enerji Güvenliği

06

Çin-ABD Rekabetinde
Endonezya'nın
Yeri

08

Asya-Pasifik
Jeopolitiğinde
Güncel Gidişat

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

- 03** Pakistan'da Artan Terör Saldırılarının İki Hedefi: CPEC ve Enerji Güvenliği
Dr. Doğacan BAŞARAN
- 06** Çin-ABD Rekabetinde Endonezya'nın Yeri
Zeki Talustan GÜLTEN
- 08** Asya-Pasifik Jeopolitiğinde Güncel Gidişat
Zeki Talustan GÜLTEN
- 11** Putin Niçin Dodik'e Aleksandr Nevski Nişanı Verdi?
Dr. Doğacan BAŞARAN
- 14** Bakü-Erivan Hattındaki Güncel Durum ve Laçın Koridoru
Jafar JAFARLI
- 16** ABD-Çin Rekabetinin Kuzey Pasifik'in Güvenliğine Etkileri
Elcan TOKMAK

BASINDA ANKASAM

- 18** Medya

DERGİLER

- 19** Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 9, 06880,
Çankaya - Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımını yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

Tasarım-Dizgi: Esra Karadağ

ANKASAM ANALİZ

Pakistan'da Artan Terör Saldırılarının İki Hedefi: CPEC ve Enerji Güvenliği

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve müttefiklerinin 31 Ağustos 2021 tarihinde Afganistan'da 20 yıl süren "Sonsuz Özgürlük Operasyonu" isimli işgali sonlandırarak söz konusu ülkeden çekilmesi, her ne kadar ikinci Taliban dönemini başlatmışsa da Afganistan'da bir güç boşluğu oluşmuştur.

Bahse konu olan durumun terör örgütlerine hareket imkanı sağladığı bilinmektedir. Bir yandan devrik rejimin hapisaneleri boşaltması ve Taliban'ın da genel af ilan etmesi vesilesiyle Afganistan'daki hapisanelerden çıkan teröristlerin faaliyetleri kolaylaşmış; diğer taraftan da ABD ve müttefiklerinin çekilirken bıraktığı silahlar

Dr. Doğacan BAŞARAN
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

terör örgütlerinin eline geçmiştir. Dahası uluslararası toplumun Taliban yönetimini cezalandırma iddiasıyla Afgan halkını cezalandırdığı tecrit politikaları, ülkedeki ekonomik problemleri derinleştirmiş, istihdam sorunu insani kriz boyutuna ulaşmış ve bu da terör örgütlerinin eleman teminini kolaylaştırmıştır.

Afganistan'ın jeopolitik olarak dünyanın kalpgâhında; yani Avrasya'nın kalbinde yer aldığı düşünülürken, krizlerin ve istikrarsızlığın bu ülkeyle sınırlı kalmayacağı da öngörülebilir. Belki de ABD'nin Rusya ve Çin gibi iki rakibini, yakın çevresindeki istikrarsızlıklarla yüzleşmek durumunda bırakmak istemesi, çekilme kararındaki en belirleyici etkeni. Zira çekilmenin gerçek nedeninin bu olduğu yönünde de güçlü iddialar bulunmaktadır. Mevzubahis durum karşısında bölge devletlerinin tamamı, güvenlik ve göç boyutunda çeşitli endişelere sahiptir. Krizlere karşı işbirliğini merkeze alan arayışlar da bu kaygılardan kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda ABD'nin çekilmesinin ardından terör eylemlerinin arttığı ülkelerin başında Pakistan'ın geldiği ifade edilebilir. İslamabad yönetiminin yüzleşmek zorunda kaldığı terör tehditlerine bakıldığında ise meselenin Afganistan'daki güç boşluğuyla yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Zaten Pakistanlı yetkililer de sık sık buna dikkat çeken açıklamalar yapmaktadır. Nitekim Pakistan'da gerçekleşen terör saldırılarında gerek ABD'nin Afganistan'dan çekildiği silahların kullanılması gerekse de terör saldırılarının ardından teröristlerin Afganistan'a geçerek Pakistan Ordusu'nun operasyonlarından kurtulmaya çalışması da Pakistan Hükümeti'nin tezlerini teyit eder niteliktedir.

Halihazırda Pakistan'da iki boyutlu bir terör tehdidinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki, terör örgütü Tehrik-i Taliban Pakistan'ın (TTP) saldırıdır. İkinci olarak da ayrılıkçı Beluç örgütlerin artan faaliyetleri gündeme gelmektedir. Söz konusu örgütlerin saldırılarının ise iki amaca hizmet ettiği öne sürülebilir.

Birincisi, Çin'in küresel ticaretteki etkisini arttırmak amacıyla hayata geçirmeye çalıştığı Kuşak ve Yol Girişimi'nin en kritik ekonomik güzergahlarından biri olan Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru'nun (CPEC) ve dolayısıyla Kuşak ve Yol Girişimi'nin istikrarsızlaştırılmasıdır. Zaten Pakistan'da meydana gelen saldırılara bakıldığında da hem terör örgütü TTP'nin hem de ayrılıkçı Beluç örgütlerin Çin yatırımlarını ve Çinli işçileri sık sık hedef aldıkları görülmektedir.

Bu noktada özellikle de CPEC'in çıkış noktasının Belucistan Bölgesi olduğunun hatırlatılması elzemdir. Zira CPEC'in okyanuslara açıldığı nokta olan Gvadar Limanı, bu bölgede yer almaktadır. Beluçların Gvadar Limanı'na karşı yürüttükleri propagandayı da CPEC'in istikrarsızlaştırılması ve dolayısıyla Çin'in girişimlerinin baltalanması gayesiyle ilişkilendirmek mümkündür.

İkinci olarak gerek terör örgütü TTP'nin saldırılarının gerekse de ayrılıkçı Beluç örgütlerin terör eylemlerinin Pakistan'ın enerji güvenliğini hedef aldığı da iddia edilebilir. Bilindiği gibi Pakistan, enerji konusunda dışa bağımlı bir ülkedir. Bu bağımlılığın giderilmesi amacıyla İslamabad yönetimi, Rusya ve İran'dan enerji ithalatı gerçekleştirmektedir. Kuşkusuz Pekin gibi Moskova ve Tahran da Washington yönetimi tarafından "öteki" olarak görülen aktörlerdir. Bu ülkelerden yapılan enerji ithalatında da hem Gvadar Limanı hem de Belucistan Bölgesi ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle de saldırıların ilgili ülkelerin ticari çıkarlarını ve Pakistan'ın enerji güvenliğini hedef aldığı aşikardır.

Hatırlanacağı üzere, 21 Mayıs 2023 tarihinde Pakistan sınırından İran'a sızmaya çalışan bir grubun terör saldırısı gerçekleşmiştir. Her ne kadar saldırı, İslamabad yönetimi tarafından net bir biçimde son derece sert bir dille kınanmışsa da Tahran, sınır güvenliği hasibiyle Pakistan'ı tedbirleri arttırmaya davet eden açıklamalar yapmıştır. Bu terör saldırısının Pakistan'ın İran'dan enerji ithalatını artırma amacıyla gerçekleştirdiği görüşmelerden sonra gelmesi ise son derece manidardır. Üstelik saldırının CPEC boyutu da bulunmaktadır. Çünkü mevzubahis görüşmelerde Pakistan, İran'dan elektrik satın alarak Gvadar Limanı'nın eksikliklerini giderme meselesini de masaya yatırmıştır.[1]

Anlaşılabileceği üzere, bölgedeki terör eylemleri, bir yandan İslamabad-Tahran hattında güvensizlik yaratma amacı güderek enerji güvenliğini tehdit etmiş; diğer taraftan da CPEC'i istikrarsızlaştırma hedefine hizmet etmiştir. Aynı zamanda bu durum, zaman zaman Pekin'in yatırımların güvenliği noktasında çeşitli taleplerde bulunmasına yol açarak Çin-Pakistan ilişkilerinde küçük de olsa ihtilafların vuku bulmasına yol açmaktadır. Benzer bir şekilde sürecin Rusya boyutu da vardır. Çünkü Rusya'nın deniz yoluyla Pakistan Limanlarına sıvılaştırılmış doğalgaz ithalatının gerçekleşeceği bir süreçte bu saldırıların artması, Pakistan'ın enerji güvenliğini ve Rusya'nın ekonomik gelirlerini riske etmektedir. Dolayısıyla terör saldırıları vesilesiyle İslamabad-Moskova hattındaki münasebetlerin de sabote edilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak ABD ve müttefiklerinin Afganistan'dan çekilmesinin ardından Pakistan'da meydana gelen terör saldırılarında ciddi bir artış yaşanmıştır. Bu saldırıların temel hedefinin ise CPEC ve Pakistan'ın enerji güvenliği olduğu görülmektedir. Üstelik CPEC üzerinden Çin; enerji güvenliği boyutuyla da İran ve Rusya da dolaylı bir şekilde hedef alınmaktadır. Bu yüzden de terör örgütü TTP'nin ve ayrılıkçı Beluç grupların ABD'nin rakiplerini istikrarsızlaştırma hedefine hizmet eden vekil aktörler olduğunu iddia etmek mümkündür.

[1] "Terrorist Attacks Put Pakistan's Bid to Import Energy from Iran in Jeopardy", My Republica, <https://myrepublica.nagariknetwork.com/news/terrorist-attacks-put-pakistan-s-bid-to-import-energy-from-iran-in-jeopardy/?categoryId=81>, (Erişim Tarihi: 02.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

Çin-ABD Rekabetinde Endonezya'nın Yeri

Çin'in 2008 senesindeki ekonomik buhranını[1] ardından 2010 yılında Japonya'yı geçerek[2] dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olması,[3] küresel sistemde Amerika Birleşik Devletleri'yle (ABD) sert bir güç mücadelesine girmesine neden olmuştur. Nitekim söz konusu rekabet, her ne kadar ekonomi temelli de olsa bu rekabetin jeopolitik ve jeostratejik boyutları da bulunmaktadır. Zira özellikle de ABD ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) Soğuk Savaş döneminde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne (SSCB) karşı uyguladıkları ve sonuç aldıkları çevreleme

politikasını,[4] Çin'e karşı da uygulamak istemeleri, bu rekabete bölgesel bir perspektif de katmaktadır.

Söz konusu politika çerçevesinde Batı'nın Avustralya, Japonya, Güney Kore, Endonezya, Yeni Zelanda, Filipinler ve Vietnam gibi devletlerle yakın ilişkiler tesis etmesi büyük öneme sahiptir. Öte yandan Batı'nın bölgedeki nüfuzu, yalnızca bu işbirlikleriyle de sınırlı kalmamaktadır. Nitekim Batı; ABD, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın ortaklığında 1951 yılında hayata geçirilen ANZUS Antlaşması,[5] ABD, Avustralya, Japonya ve Hindistan birlikteliğiyle 2007 se-

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

nesinde oluşturulan dördümlü Güvenlik Diyalogu (QUAD)[6] ve ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya işbirliğinde 2021 yılında kurulan AUKUS Paketi[7] gibi örgütlerle de bölgede Çin karşıtı bir kutup oluşturmaktan ve çevreleme politikasını derinleştirmektedir.

Diğer taraftan bölgenin güvenlik denklemlerinin kırılganlaşması ve bölgesel kutuplaşmanın artması, bölge devletlerini taraf seçmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda Endonezya'nın Batılı bir duruşa sahip olduğu bilinmektedir. Üstelik Endonezya'nın bölgenin gerilen güvenlik ortamı nedeniyle Batı'yla daha yakın çalışmaya yöneldiği söylenebilir.

Nitekim bu durumun önemli bir çıktısının Endonezya ve Almanya'nın 5 Mayıs 2023 tarihinde savunma işbirliğini güçlendirme hedefi doğrultusunda ortak tatbikat yapmak için anlaşması olduğu iddia edilebilir.[8] Almanya Savunma Bakanı Boris Pistorius ile Endonezya Savunma Bakanı Prabowo Subianto, Jakarta'da bir görüşme gerçekleştirmiştir.

Bahse konu olan görüşmenin ardından Pitouris, denizaltılarla ilgili bazı anlaşmalar üzerinde konuştuklarını ve Endonezya'ya yakın sulara mayın gemisi konuşlandırma konusunda anlaşmalarını söylemiştir.[9] İki devletin de ortak bir askeri tatbikat düzenlemeyi planladığı; fakat bununla ilgili herhangi bir açıklama yapmadıkları aktarılmıştır.[10] Jakarta ile Berlin arasındaki bu iyi diyalog ve savunma temelli anlaşma, Asya-Pasifik Bölgesi'ndeki Batı nüfuzu için oldukça önemlidir. Bu noktada müşterek bir tatbikatın hayata geçirilmesinin Pekin'i rahatsız edeceği ve bölgede Batı'nın askeri varlığını artırarak güvenlik denklemlerini daha da kırılganlaştıracağı tespitinde bulunulabilir.

Tüm bunların yanı sıra yine 5 Mayıs 2023 tarihinde Subianto ile Avustralya Savunma Bakanı Richard Marles arasında bir görüşme gerçekleşmiştir. Mevzubahis görüşmenin ardından Subianto, iki hükümetin Avustralya'daki ortak askeri eğitim konusunda anlaşmalarını belirtmiş ve taraflar arasındaki işbirliğinin bölgesel barış ve istikrara katkı sağlayacağını dile getirmiştir. Daha sonra Avustralya'nın Jakarta Büyükelçiliği tarafından yapılan açıklamada da Canberra'nın Endonezya'yla savunma alanındaki ilişkilerini derinleştirmeye söz verdiği vurgulanmıştır.[11]

Vurgulamak gerekir ki; Avustralya, ABD'yle birlikte ANZUS Antlaşması, QUAD ve AUKUS Paketi gibi bölgesel işbirliklerinde yer alan yegane devlettir. Bu da Canberra'ya her ne kadar coğrafi olarak doğuda yer alıyor olsa da güçlü bir Batı kimliği kazandırmaktadır. Zira Avustralya'nın özeldede ABD'nin ve genelde ise Batı'nın Asya-Pasifik'teki en önemli müttefiklerinden olduğu ifade edilebilir. Bu sebeple de Jakarta ile Canberra arasında geliştirilecek ilişkilerin Çin'in çevrelenmesi noktasında kritik olacağı ve Batı'nın bu bölgedeki gerek

askeri gerekse de jeopolitik nüfuzunu arttıracığı öngörülebilir. Sonuç olarak ABD, Asya-Pasifik'te Çin'i çevrelemek istemekte ve bu da Washington-Pekin hattındaki rekabete bölgesel bir perspektif katmaktadır. Nitekim Washington yönetiminin bölgede tesis ettiği müttefiklik ilişkileri dikkat çekmektedir. Endonezya'nın ise bu işbirliklerinde kilit aktörlerden biri haline dönüştüğü görülmektedir.

[1] "As PacWest Shares Dive, Are We Seeing the 2008 Financial Crisis All over Again?", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2023/05/11/business/2008-banking-crisis-comparison/index.html>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[2] "Having Lagged far behind China for Decades, can India Replicate China's Success in GDP Ranking Any Time Soon?", Global Times, <https://www.globaltimes.cn/page/202209/1274920.shtml>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[3] "The World's Largest Economies", World Data Info, <https://www.worlddata.info/largest-economies.php>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[4] "US Policy of Containment: Definition, Cold War&Asia", Study Smarter UK, <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/history/cold-war/us-policy-of-containment/>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[5] "The United States and Australia: A Vital Partnership for the Indo-Pacific Region and the World", U. S. Department of State, <https://www.state.gov/the-united-states-and-australia-a-vital-partnership-for-the-indo-pacific-region-and-the-world/> (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[6] "The 'QuadFather': The Legacy of Shinzo Abe and the Quad", Observer Research Foundation, <https://www.orfonline.org/research/the-quadfather-the-legacy-of-shinzo-abe-and-the-quad/>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[7] "Aukus Deal: US, UK and Australia Agree on Nuclear Submarine Project", British Broadcasting Corporation News, <https://www.bbc.com/news/world-australia-64945819>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[8] "Germany, Indonesia Agree to Strengthen Defense Ties", Associated Press News, <https://apnews.com/article/germany-indonesia-defense-ministers-12bc802aef3926e019903261a88fd7>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

[9] "Germany, Indonesia Agree to Strengthen Defense Ties", ABC News, <https://abcnews.go.com/International/wireStory/germany-indonesia-agree-strengthen-defense-ties-99836708>, (Erişim Tarihi: 06.06.2023).

ANKASAM ANALİZ

Asya-Pasifik Jeopolitiğinde Güncel Gidişat

Küresel sistemin temel güvenlik dinamikleri Asya-Pasifik Bölgesi üzerinden okunmakta ve anlaşılmaya çalışılmaktadır. Çünkü bölgede gerek devletler arasında meydana gelen ikili problemler gerek bölgesel olarak sorun yaratan ihtilaflar gerekse de küresel açıdan yankı uyandıran meseleler bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin Tayvan Sorunu olduğu öne sürülebilir. Zira Pekin, Taipei'yi anakaraya bağlanması gereken ayrılıkçılar olarak görmektedir ve bu nedenle de iki aktör arasında gerilim meydana gelmektedir.

Bir diğer önemli problemin de Güney Çin Denizi ve bu noktada üzerinde anlaşma sağlanamayan Dokuz Çizgi Hattı olduğu söylenebilir. Nitekim Pekin'in söz konusu denize dair çeşitli iddiaları vardır ve bu da birçok ülkeyi rahatsız etmektedir. Filipinler, Avustralya, Brunei, Endonezya, Malezya, Vietnam ve Tayvan bu bağlamda öne çıkan ve Güney Çin Denizi üzerinden Çin'le sorun yaşayan ülkelerdir. Mevzu bahis sorunla alakalı uluslararası hukuka uygunluk ve deniz hukukuna uyum konusunda çağrılar yapılmasına rağmen bu tansiyon düşmemektedir.

**Zeki Talustan
GÜLTEN**
ANKASAM
Asya-Pasifik
Araştırma Asistanı

Öte yandan Japonya ile Güney Kore, her ne kadar Kuzey Kore tarafından yaratılan nükleer tehditler ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) liderliğinde Çin'in çevrelenmesi noktasında işbirliği içerisinde olsalar da aralarında birçok problem vardır. Bunlardan ilki, 1910 yılında Japonya'nın Güney Kore'yi işgali[1] sırasında zorla çalıştırılan işler problemidir.[2] Bir diğeri ise yine aynı döneme ait ve hala üzerinde tam olarak uzlaşmamış olan "konfor kadınları" problemidir.[3] Ayrıca Tokyo ile Seul arasında Dokdo/Takeshima Adaları Sorunu da güncelliğini korumaktadır.[4]

Dahası bölge ciddi bir kutuplaşma içerisindedir. Nitekim ABD ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) temelli ittifaklar, bölge jeopolitiğinde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda Batı'nın Asya-Pasifik'teki en önemli müttefiklerinin Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Japonya, Güney Kore, Endonezya ve Vietnam olduğu öne sürülebilir.

Tüm bunların yanı sıra Avustralya, ABD ve Yeni Zelanda birlikteliğiyle 1951 yılında meydana getirilen ANZUS Anlaşması[5] Hindistan, Japonya, ABD ve Avustralya birlikteliğiyle hayata geçirilen Dörtlü Güvenlik Diyalogu (QUAD)[6] ve Birleşik Krallık, ABD ve Avustralya ortaklığıyla kurulan AUKUS Paketi[7] da bu birlikteliklerin bölgesel tezahürlerinin somut örnekleridir. Söz konusu ittifaklar hem bölgesel gerilimle kutuplaşmayı arttırmakta hem de bölgesel güvenlik ortamını kırılganlaştırmaktadır.

Ayrıca Kuzey Kore'nin yarattığı nükleer tehditler de hem bölgesel hem de küresel açıdan önemli güvenlik endişeleri yaratmaktadır. Nitekim Pyongyang, oldukça sık biçimde hem Kıtalararası Balistik Füze (ICBM) hem de nükleer denemeler yapmaktadır. Zira 2022 senesi, Kuzey Kore'nin bu anlamda en çok deneme gerçekleştirdiği yıl olmuştur.[8] Bu sebeple ortak tehdit algısı çerçevesinde ABD, Güney Kore ve Japonya ortaklığında Kuzey Kore'ye karşı tatbikatlar düzenlenmektedir.[9] Fakat bahsi geçen tatbikatların Pyongyang üzerinde bir caydırıcılık yaratmadığı; bilakis Kuzey Kore'yi daha fazla provoke ettiği görülmektedir.

Sonuç olarak Asya-Pasifik Bölgesi, çok sayıda sorunu bünyesinde barındırmaktadır. Üstelik bu problemlerin kısa vadede çözülmesi mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda bahse konu olan bölgenin yakın gelecekte de ABD ile Çin arasındaki nüfuz mücadelesinin merkezi olacağı ve küresel güvenliğin fay hatlarına ev sahipliği yapacağı söylenebilir. Belki de Asya-Pasifik'te avantaj sağlayan aktör, küresel güç mücadelesinde de üstünlüğünü kabul ettirecektir.

[1] "Factbox: Old Disputes Overshadow Visit by Japan's Kishida to South Korea", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/old-disputes-overshadow-visit-by-japans-kishida-skorea-2023-05-05/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[2] "South Korea to Compensate Victims of Japan's Wartime Forced Labour", British Broadcast Corporation, <https://www.bbc.com/news/world-asia-64858944>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[3] "Dead End? US' Two Biggest Allies, Japan&South Korea, Find No Comfort in Ties Over Issue of 'Comfort Women'", The Eurasian Times, <https://eurasianimes.com/uss-two-biggest-allies-to-counter-china-japan-south-korea-find/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[4] "Japan Protests South Korean Politician's Landing on Disputed Islands", Kyodo News, <https://english.kyodonews.net/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[5] "The United States and Australia: A Vital Partnership for the Indo-Pacific Region and the World", U.S. Department of State, <https://www.state.gov/the-united-states-and-australia-a-vital-partnership-for-the-indo-pacific-region-and-the-world/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[6] "No Plans to Add New members to Quad Grouping Now: White House, The Times of India, <https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/no-plans-to-add-new-members-to-quad-grouping-now-white-house/articleshow/99924649.cms?from=mdr>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[7] "AUKUS Deal: United States, United Kingdom and Australia Agree on Nuclear Submarine Project", British Broadcasting News, <https://www.bbc.com/news/world-australia-64945819>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[8] "North Korea's Record Year of Missile Testing is Putting the World on Edge", Cable News Network, <https://edition.cnn.com/2022/12/26/asia/north-korea-missile-testing-year-end-intl-hnk/index.html>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

[9] "S. Korea, US, Japan Hold Drills as N. Korea Slams US 'Nuclear Blackmail'", Reuters, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/south-korea-us-japan-hold-missile-defence-drills-counter-north-korea-2023-04-17/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

ANKASAM ANALİZ

Putin Niçin Dodik'e Aleksandr Nevski Nişanı Verdi?

6 Haziran 2023 tarihinde Rus basınında yer alan haberler, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Bosna Hersek Sırp Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Milorad Dodik'e Aleksandr Nevski Nişanı'nı verdiğini belirtmiştir. Söz konusu haberlerde bu durumun gerekçesi olarak da Rusya-Bosna Hersek ilişkilerine katkısı nedeniyle Sırp lidere bu ödülün verildiği belirtilmiştir.[1] Ancak Dodik, Bosna Hersek'in değil, Sırp etnitenin lideridir. Bu durum, Rusya'nın Balkanlar siyasetinin genelinde olduğu gibi, Bosna Hersek politikasında da pan-

Slavist argümanlardan yararlandığını gözler önüne sermesi bakımından oldukça mühimdir.

Moskova yönetimi, özellikle de 24 Şubat 2022 tarihinde patlak veren Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ardından Balkanlar'daki etkisini arttırmaya yönelmiştir. Bu çerçevede Kremlin, Kosovalı Sırlar, Bonsalı Sırlar ve Sırbistan'la ilişkilerine hassas yaklaşmıştır. Çünkü Rusya, Sırlar aracılığıyla Balkanları istikrarsızlaştırabileceği mesajını vermektedir.

Dr. Doğan BAŞARAN
ANKASAM
AF-PAK Uzmanı

Bahse konu olan durumun temel nedeni ise Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bir noktada Rusya ile Batı arasında cereyan etmesidir. Zira Ukrayna'nın direnci, Batılı devletlerin kendisine yaptığı yardımlara ve Rusya'ya uygulanan yaptırımlara bağlıdır. Bu anlamda savaş, Kremlin'in "büyük devlet" olma iddiasını hedef almakta ve Rusya'ya Ukrayna'daki yıpratma savaşı vesilesiyle "orta büyüklükte güç" olduğu kabul ettirmeye çalışılmaktadır. Moskova yönetimi ise bir noktada buna direnmektedir.

Böylesi bir ortamda Rusya açısından Ukrayna'da kaybedeceği bir savaşın söz konusu ülkenin topraklarıyla sınırlı kalmayacağı mesajının verilmesi son derece mühimdir. Yani Moskova, Batı'ya Rusya'nın yenilgisinin tüm dünyanın kaybedeceği bir savaşa evrilmesi gerektiği mesajını vermek istemektedir.

Bu çerçevede Sırp, Rusya'nın bu mesajı verebilmesini kolaylaştırmaktadır. Zira pan-Slavizm üzerinden kurulan ilişkiler vesilesiyle desteklenen aktörler, Balkan coğrafyasının jeopolitik anlamda son derece kırılgan olan yapısında dondurulmuş pek çok sorunun sıcak çatışmaya evrilmesine sebebiyet verebilir.

Nitekim mevcut durumda Kosova'nın kuzeyinde yaşanan ihtilafı da Ukrayna'daki savaştan bağımsız okumak mümkün değildir. Elbette ki Kosova'nın ya da Bosna Hersek'in kendi iç dinamikleri de vardır. Çünkü Balkanlar'da güçlü bir Sırp milliyetçiliği söz konusudur. Üstelik aşırı sağ akımlar da yükseliş trendindedir. Bu duruma Belgrad yönetiminin tüm Sırp'ların koruyuculuğunu üstlenme iddiası da dahil edildiğinde, silahların patlaması halinde bölgenin kaosa sürüklenmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Her ne kadar Sırbistan, Avrupa Birliği (AB) üyeliğine ilişkin hedefinden mütevellit Rusya'yla ilişkileri sürdürürken; Batı yönelimini de koruyan denge politikası yürütmeye çalışsa da bir noktada Belgrad'ın da tercih yapmak zorunda kalması ihtimal dahilindedir. Fakat meselelerin bam teli, Kosova ve Bosna Hersek'teki Sırp milliyetçilerinin tutumudur. Bosna Hersek özelinde ise Dodik, Rus yanlısı tutumuyla dikkat çekmektedir. Bu nedenle de Dodik'in Putin tarafından nişanla ödüllendirilmesi tesadüf olarak nitelendirilemeyecek kadar mühim bir gelişmedir.

Bilindiği üzere Bosna Hersek ve Kosova, bölgede yaşanan kanlı çatışmalar esnasında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) müdahalelerine tanıklık etmiş ve Batı yanlısı aktörler olarak konumlanmıştır. Bu durum da ilgili ülkelerde hayatlarını devam ettiren Sırp'ların ve Sırbistan'ın Rusya faktörünü önemsemesini beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede Bosnalı Sırp'ların bağımsızlığını ve gerekirse Sırbistan'a bağlanmasını savunan Dodik'in Putin tarafından ödüllendirilmesi, bölgenin istikrarsızlığının Kremlin'in tahayyülleriyle örtüştüğüne işaret etmektedir. Nitekim Dodik'in zaman zaman provokasyona varan ve Bosna Hersek'in istikrarını tehdit eden çıkışları da Moskova'nın elindeki kozları gösterebilmesine katkı sağlamaktadır.

Mevzubahis durum ise Balkanlar'ın en temelde Güneydoğu Avrupa olmasından kaynaklanmaktadır. Yani jeopolitik olarak Rusya, AB üyesi devletlere Avrupa'nın yakın çevresinde krizler çıkartabileceği mesajını vermektedir. Bu krizlerin birliği göç ve güvenlik boyutuyla olumsuz etkileme potansiyeli bulunmaktadır. Zaten bu yüzden de tüm anlaşmazlıklara rağmen Batılı aktörlerin gerek Kosova'da gerekse de Bosna Hersek'te sağduyu çağrısı yaptığı ve arabuluculuk süreçleri yürüttüğü görülmektedir. Aynı zamanda AB'nin Sırbistan'ın birliğe üyelik sürecinin teşvik edilmesi de bundan kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Rusya, Balkanlar'daki Sırp'lar üzerindeki etkisini kullanmak suretiyle Avrupa'yı istikrarsızlaştırabileceği mesajını vermektedir. Böylece Moskova, Ukrayna'da kaybedeceği bir savaşın tek kaybedeninin kendisi olmayacağını ortaya koymaktadır. Kosova'da yaşanan gerilimin akabinde Putin'in Dodik'e verdiği nişan bunun işaretlerini barındırmaktadır. Bu nedenle de Balkanlar'ın etnik anlamda heterojen olan yapısının küresel güç mücadelesinin sertleşmesine paralel bir şekilde jeopolitik kırılmalara sebebiyet verme ihtimali yüksektir.

[1] "Putin dodijelio Dodiku Orden Aleksandra Nevskog", Al Jazeera, <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/6/6/putin-dodijelio-dodiku-orden-aleksandra-nevskog>, (Erişim Tarihi: 08.06.2023).

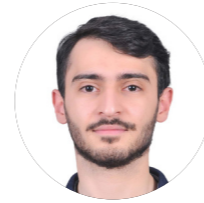

ANKASAM ANALİZ

Bakü-Erivan Hattındaki Güncel Durum ve Laçin Koridoru

Yıllardır devam eden Karabağ Sorunu, son zamanlarda farklı yönere evrilmektedir. 2020 yılından önce bölgede Ermenistan'ın lehine bir statüko söz konusuydu. Lakin bu tarihten itibaren Azerbaycan, bölgedeki durumu kendi lehine çevirmeyi başarmıştır. Bakü yönetimi, önce Karabağ bölgesinde gerçekleştirdiği 44 günlük operasyonla ilk güçlü adımını atmıştır. Bu anlamda İkinci Karabağ Savaşı, Rusya'nın arabuluculuğuyla ateşkesle sonuçlanmıştır.[1] 10 Kasım 2020 tarihinde Rusya, Ermenistan ve Azerbaycan arasında imzalanan Moskova Deklarasyonu sonucunda işgalden kurtarılamayan Karabağ'ın bir kısmına açılan bir koridorun açılması ve bu koridorun Rus Barış Gücü tarafından denetlenmesi ve korunması üzerine anlaşılması

tır.[2] Laçin bölgesinde yer alan bu güzergah, Laçin Koridoru olarak isimlendirilmiştir. Anlaşma yapıldıktan sonra bu güzergah ulaşımına açılmıştır. Böylece Azerbaycan, barışa olan desteğini de göstermiştir. Fakat Bakü yönetimi, anlaşmada yer alan maddelerin bir kısmını Ermenistan Hükümeti'nin uygulamadığını iddia etmiştir. Bundan dolayı bölge, sıcak çatışmalara sahne olmuştur. Aynı zamanda Azerbaycan Hükümeti, Laçin Koridoru'nun suistimal edildiğini de iddia etmiştir. Nitekim Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev, bu güzergah üzerinde silah taşımacılığıyla birlikte madenler üzerinden büyük bir ticaretin döndüğünü ifade etmiştir. Söz konusu durumun çevreye zarar verdiğini de sözlerine eklemiştir.[3]

Jafar JAFARLI

Mevzubahis iddialardan ötürü bölgede çevreci aktivistler tarafından çeşitli protestolar düzenlenmiştir. Bu da bahse konu olan güzergahın geçişlerin daha sıkı denetime tabi olmasını beraberinde getirmiştir. Fakat Erivan yönetimi, koridorun tamamen kapandığını iddia etmiştir. Buna rağmen Azerbaycan, geçişlerin sürdüğünü çeşitli delillerle ortaya koymuştur.[4]

Bu sorunlar ve Ermenistan'ın barış görüşmelerini uzatması, Bakü yönetiminin önemli bir adım atmasına neden olmuştur. 23 Nisan 2023 tarihinde Azerbaycan, Laçin Koridoru'nun başlangıç kısmına asker göndererek bu bölgede kontrol noktası kurmuştur. Bunun akabinde ise bayrak dikerek bölgenin Azerbaycan yönetiminde olduğunu dünyaya duyurmuştur.[5]

Bu durum, başta Ermenistan ve Karabağ'da yer alan ayrılıkçı hükümet tarafından olmak üzere dünya üzerindeki birçok aktör tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Özellikle de Rusya, ABD ve Fransa tepki gösteren ülkeler arasında yer almaktadır. ABD, söz konusu kontrol noktasının barış için atılan adımlara zarar vereceğini iddia etmektedir.[6] Fransa ise Dışişleri Bakanı düzeyinde bir ziyaret gerçekleştirerek bu durumun giderilmesi için çalışmalar gerçekleştirmektedir.[7] Rusya da bölgeden görev yapan Rus Barış Gücü Komutanı'nı değiştirerek Alexander Lentsov'u atamıştır. Lentsov, durumu eski haline çevirebilmek için görüşmelerin gerçekleştirildiğini dile getirmiştir.[8]

Laçin Koridoru üzerindeki yeni durum, Erivan yönetimini zora sokmaktadır. Bakü ise daha ileri adımlar atmak için hazırlık içerisinde gözükmektedir. Rusya da bölgedeki ağırlığını korumak için Azerbaycan'la masaya oturmuştur. Bu süreçten Ermenistan lehine bir karar çıkmaması durumunda Ermenistan Hükümeti'nin Batı'ya olan ilgisinin artacağı öngörülebilir. Batı ise Karabağ Sorunu'nu kullanarak her iki ülkeyi de kendi iradesi altında toplamaya çalışmaktadır. Esasen bu nedenle Azerbaycan'ın adımı, ABD için fırsattır. Azerbaycan yönetimi ise hem ABD'nin hem de Rusya'nın desteğini almak istemektedir ve bu amaca yönelik etkin diplomasi yürütmektedir.

Sonuç olarak Laçin Koridoru'nun Azerbaycan kontrolüne girmesi, yasadışı geçişleri engelleyecektir. Üstelik Karabağ ayrılıkçı yönetimi de askeri açıdan zayıflayacaktır. Bu sayede gelecekte çıkabilecek "Üçüncü Karabağ Savaşı"nın da önüne geçme noktasında önemli bir fırsat yakalanmış olacaktır.

[1] "Azerbaijan Calls on Armenia to 'Accept Reality' Following 2nd Karabakh War", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/azerbaijan-calls-on-armenia-to-accept-reality-following-2nd-karabakh-war/2850223>, (Erişim Tarihi: 28.04.2023).

[2] "Armenia-Azerbaijan, Tensions Rise As Baku Establishes Border Control on Lachin Corridor", Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Azerbaijan/Armenia-Azerbaijan-tensions-rise-as-Baku-establishes-border-control-on-Lachin-Corridor-224902>, (Erişim Tarihi: 28.04.2023).

[3] "BM Güvenlik Konseyinde Azerbaycan ve Ermenistan arasında Laçin Koridoru tartışması", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-guvenlik-konseyinde-azerbaycan-ve-ermenistan-arasinda-lacin-koridoru-tartismasi/2769340>, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

[4] "3 Soruda-Azerbaycanlı STK'lerin Laçin Koridoru'ndaki maden protestoları", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/3-soruda-azerbaycanli-stklerin-lacin-koridorundaki-maden-protestolari/2787503>, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

[5] "Azerbaijan Sets up Checkpoints on the Lachin Corridor", Economist Intelligence, <https://www.eiu.com/n/azerbaijan-sets-up-checkpoints-on-the-lachin-corridor/>, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

[6] "US 'Deeply Concerned' by Azerbaijan's Checkpoint on Lachin Corridor Bridge", VOA, <https://www.voanews.com/a/us-deeply-concerned-by-azerbaijan-checkpoint-on-lachin-corridor-bridge/7062738.html>, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

[7] "Fransa Xarici İşler Nazirinin Azərbaycana Səfəri Başlayır", Report, <https://report.az/xarici-siyaset/fransa-xarici-isler-nazirinin-azerbaycan-ve-ermenistan-seferi-baslayir/>, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

[8] "Назначен новый командующий российскими миротворцами в Карабахе", Lenta, https://lenta.ru/news/2023/04/26/karabakh_new/, (Erişim Tarihi: 29.04.2023).

ANKASAM ANALİZ

ABD-Çin Rekabetinin Kuzey Pasifik'in Güvenliğine Etkileri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-Çin rekabeti, etkisini dünyanın farklı bölgelerinde gün geçtikçe daha fazla hissettirmektedir. Özellikle de tarafların komşu oldukları siyasi fay hatlarında hissedilen bu durum, dünyanın diğer bölgelerinin ekonomik ve siyasi atmosferini etkilemekte ve devletlerin verdikleri kararlara yön vermektedir. Zira her ne kadar ticari olarak açık vermekte olsa da hala dünyanın en büyük ekonomisi unvanına sahip olan ABD ile dünyanın giderek büyümekte olan ve tahminlere göre ilerleyen süreçte ABD ekonomisini geçecek olan Çin, birçok ülke için hem kaybedilmesi kabul edilemez bir yatırımcı hem de güvenlik teminatı anlamına gelmektedir.

Bahse konu olan durumun en bariz örneklerinden biri de Kuzey Pasifik coğrafyasında cereyan etmektedir. Bölge, hem sahip olduğu siyasi fay hatları hem de sınırları içerisinde barındırdığı ekonomik devler sebebiyle Washington-Pekin hattındaki rekabetin en yoğun hissedildiği yerdir. Bilhassa Tayvan ve Kuzey Kore etrafında şekillenen güvenlik algısı ve Çin-Japonya-Güney Kore üçgeninde artan ekonomik yoğunluk küresel dengeleri etkileyebilecek mahiyettedir. Bu da tüm devletleri Kuzey Pasifik merkezli gelişmelere dair endişelendirmektedir. Nitekim Covid-19 salgını döneminde yaşanan tedarik zinciri aksaklıkları, küresel bir krize yol açmış ve bölgenin hassasiyetinin anlaşılması konusunda mühim

Elcan TOKMAK

bir örnek teşkil etmiştir. Tayvan ve Kuzey Kore üzerinden ortaya çıkan güvenlik denkleminde bakıldığında, bölgede yaşanan krizlerin ekonomik çekişme durumuyla birleştiğinde ne denli tehlikeli olabileceği bariz bir şekilde anlaşılmaktadır. Örneğin ABD ile Çin arasında devam eden ticaret savaşları nedeniyle Washington yönetiminin 2022 yılının Kasım ayında Çin menşeli Huawei ve ZTE'ye uyguladığı yaptırımlara cevap olarak Çin,[1] 22 Mayıs 2023 tarihinde ABD'li yarıiletken üreticisi Micron'un ürünlerinin Çin'in bilişim güvenliği ve ulusal güvenliği konusunda büyük risk oluşturduğunu ifade ederek yaptırım uygulama kararını açıklamıştır.[2] Söz konusu yaptırımlardan sadece ABD'nin etkilenmeyeceği; Güney Kore'nin de bu durumda taraf seçmek zorunda kalacağı açıktır.

Seul yönetiminin en büyük ticaret ortağına çip satmaya devam edip etmeyeceği merak konusuyken; Güney Kore Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, ulusal şirketlerin çıkarlarının diplomatik yöntemlerle korunacağı belirtilmiştir.[3] Bu bağlamda dış politikasında "Önce Kore!" şiarıyla hareket eden Güney Kore'nin ABD-Çin rekabetinden olumsuz etkilendiği tespiti yapılabilir. Zira ABD'nin müttefiki olan Güney Kore, 2015 senesinde yürürlüğe giren Serbest Ticaret Anlaşması'nın da etkisiyle 2022 yılında Çin'e 155.8 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştirmiştir.[4] Ayrıca bu ihracatın çip ihracatının düşüşüne geçtiği bir dönemde yapılmış olması ve tüm olumsuzluklara rağmen toplam çip ihracatının %55'inin Çin'e gerçekleşmesi,[5] ticaret hacminin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

Kuzey Kore boyutunda ise askeri gelişmeler hız kesmeden devam etmektedir. Uzun zamandır füze fırlatmaları ve nükleer denemeler gerçekleştiren Pyongyang yönetimi, 31 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleştirdiği ilk casus uydu fırlatma[6] eylemiyle küresel çapta endişelere sebep olmuştur. Bu nedenle Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde ABD ve müttefikleri, Kuzey Kore'nin kınanması gerektiğini savunmuştur. Fakat Çin ve Rusya, bu isteği reddetmiştir.[7] Dahası Kuzey Kore lideri Kim Jong Un'un kız kardeşi Kim Yo-jong, Kuzey Kore'nin yeni bir fırlatma gerçekleştireceğini ifade etmiş ve BM çerçevesinde yapılan tartışmaları şiddetle kınayarak BM'nin ABD'nin siyasi uzantısı gibi davrandığını öne sürmüştür.[8]

Bu bağlamda Çin ve Rusya'nın ABD'yle giriştikleri rekabet sonucunda Kuzey Kore'ye ve dolayısıyla askeri faaliyetlerine örtülü olarak destek verdikleri düşünülebilir. Bu destek, bölgede Kuzey Kore'nin askeri eylemlerine daha fazla ağırlık vermesine sebebiyet verebilir. Bu da zaten kırılmalı olan güvenlik ortamının üzerinde daha fazla baskı yaratabilir.

Bölgenin ekonomik ve politik açıdan kırılmalı olmasının bir başka nedeni de Tayvan Sorunu'dur. Bilindiği gibi Tayvan Sorunu, uzun bir

tarihe sahiptir ve kökleri, Çin İç Savaşı'na (1927-1949) kadar uzanmaktadır. Tayvan'ın bu dönemden sonra kazandığı ekonomik ve ticari potansiyel ise neredeyse tüm ülkelerin Tayvan'la teknolojik anlamda ilişkilerini geliştirmek zorunda olduğunu göstermektedir. Çok uluslu şirketleriyle Asya'nın en başarılı ekonomileri arasında yer almasının yanı sıra Tayvan, coğrafi olarak da Çin'i çevrelemek isteyen ABD liderliğindeki Batı açısından vazgeçilmez bir konumdadır.

Tayvan'ın ekonomik ve jeostratejik anlamda bu kadar önemli olması ve Tayvan Sorunu'nun direkt olarak Çin'le ilgili bir mesele olması, Tayvan'ı ABD-Çin rekabetinin bir parçası haline getirmektedir. Bu bağlamda tarafların birbirlerini Tayvan konusunda sürekli uyarmaları önemlidir. Örneğin ABD Savunma Bakanı Lloyd Austin, 3 Haziran 2023 tarihinde Çin de dahil birçok ülkenin katıldığı Shengri-La Güvenlik Zirvesi'nde Çin'i uyararak Tayvan Boğazı'nda yaşanacak bir çatışmanın yıkıcı etkiler yaratacağını ve küresel tedarik zincirine zarar vereceğini vurgulamıştır.[9] Aynı zirvede Austin'in ifadelerinin ardından Çin Savunma Bakanı Li Shangfu, Tayvan'ın Çin'in çıkarlarının merkezinde yer aldığını ve bu sorunu nasıl çözeceğine yalnızca Pekin'in karar vereceğini net bir şekilde ifade etmiştir.[10]

Bunun yanı sıra Çin'in itirazlarına rağmen 1 Haziran 2023 tarihinde imzalanan Tayvan-ABD ticaret anlaşması da göz önünde bulundurulduğunda,[11] Washington'un Pekin'le rekabetinde bir yandan Çin'i herhangi bir askeri eylemden caydırmaya çalıştığı; diğer taraftan de elindeki tüm kozları kullanmaya hazır olduğu görülebilir.

Kısaca özetlemek gerekirse ABD-Çin rekabeti, birçok alanda ve dünyanın muhtelif bölgelerinde etkisini hissettirmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen bölgelerin başında ise hem teknolojik gelişmelerin merkezinde yer alması hem de ekonomik gelişmişliğin çok yüksek olması hasebiyle Kuzey Pasifik coğrafyası gelmektedir. Bölgede yer alan siyasi fay hatlarının ABD-Çin rekabetinin de etkisiyle daha da kırılmalı hale geldiği görülmektedir. Bu da küresel düzeyde olumsuz neticelere yol açabilir.

[1] Christy Lee, "China's Micron Chips Ban Is Litmus Test for South Korea", VoA, www.voanews.com/a/china-s-micron-chips-ban-is-litmus-test-for-south-korea/7118446.html, (Erişim Tarihi: 06.01.2023).

[2] Dan Milmo-Graeme Wearden, "China Bans US Chipmaker Micron from Vital Infrastructure projects", The Guardian, www.theguardian.com/business/2023/may/22/china-bans-us-micron-technology, (Erişim Tarihi: 22.05.2023).

[3] Lee, a.g.m.

BASINDA ANKASAM

27 Haziran 2023

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Ankara Radyosu Gündem programında dış politikadaki güncel gelişmeleri değerlendirdi.

27 Haziran 2023

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol, Rusya merkezli gelişmeleri A Haber için yorumladı.

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SIYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VII , SAYI I

BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*'nin son sayısı yayımlanmıştır. *Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK* veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VII , SAYI I

